

INTERVIEW Vanaf januari 2024 moeten alle asbestdaken in Nederland zijn vervangen. Is deze deadline haalbaar? Een gesprek over asbestsanering met Annemieke Nijhof en Udo Waltman van het programmateam Versnelling sanering Asbestdaken / Tijdo van der Zee

Versnelling sanering asbestdaken

Vanaf 1 januari 2024 zijn asbestdaken verboden. Die datum leek veilig ver weg, toen die in 2012 door het ministerie van Infrastructuur en Milieu werd vastgepinde. Maar nu zijn we vijf jaar verder en komt de deadline met rasse schreden dichterbij. “Gelukkig zit de vaart er met de sanering nu goed in”, zeggen Annemieke Nijhof en Udo Waltman van het team Versnelling sanering Asbestdaken. “Ik heb goede hoop dat we het gaan halen.”

Asbesthoudende dakbedekking is nog wijd verspreid in Nederland. Op dit moment gaat het om ongeveer 100 miljoen vierkante meter, waarvan driekwart op boerenstallen of andere agrarische bedrijfsgebouwen. Een kwart is te vinden op particuliere woningen en schuren, op panden van woningcorporaties en op bedrijfshallen. Het overgrote merendeel is golfplaat. Ongeveer 15 procent is vlakke asbestplaat. Asbest mag sinds 1993 niet meer worden gebruikt, wat betekent dat de meeste asbesthoudende daken inmiddels tussen de 25 en 40 jaar oud zijn en dus tegen hun natuurlijke vervangingsmoment aanzitten. “Daarom is 2024 als deadline ook niet gek gekozen”, zegt Udo Waltman, directeur bij SGS Search en ambassadeur namens het door het ministerie van I&M ingestelde programmateam Versnelling sanering Asbestdaken.

Buitenlucht en verweerde daken

Het verbod geldt voor asbest dat aan de buitenlucht is blootgesteld (uitgezonderd zijn boeiboorden) en niet voor asbest dat in panden is verwerkt. Dit is te verklaren door het feit dat asbest niet gevaarlijk is zolang het niet wordt beroerd. “Maar bij oude asbestdaken is dat wel het geval”, zegt Annemieke Nijhof, directeur van Tauw Group en ambassadeur en initiatiefnemer van het sinds vorig jaar operationele programmateam. “Die daken ververen. Met het regenwater stromen de asbestvezels richting de bodem en door de wind komen ze in de lucht terecht.”

Geen nieuwe slachtoffers

Asbest veroorzaakt per jaar ongeveer duizend dodelijke slachtoffers. Asbest kan de longziekte asbestose veroorzaken en een specifiek soort longkanker mesotheliom. Daarnaast krijgen sommige mensen die hebben gewerkt met asbest ‘gewone’ longkanker. In dit laatste geval is het moeilijk om te identificeren hoeveel patiënten deze kanker hebben gekregen

Het saneringstempo moet worden opgeschroefd naar ruim 16 miljoen vierkante meter per jaar. Beeld: SGS Search

door asbest, en bij hoeveel er een andere oorzaak aan ten grondslag ligt, zoals roken. Zelfs na eenmalig inademen van asbest kan je ziek worden, maar de kans hierop is zeer klein. Hoe langduriger de blootstelling en hoe hoger de vezelconcentratie, hoe groter het gevaar. Daarmee zijn asbestgerelateerde aandoeningen echte beroepsziekten. Meestal worden mensen pas ziek na ongeveer dertig jaar. “Dat maakt het tot zo’n vreselijk moeilijk onderwerp om over te communiceren”, zegt Waltman. “Heel anders dan iemand die van een trap afvalt en een been breekt.” Hoe cru ook, de grote golf van asbestslachtoffers ligt over niet al te lange tijd achter ons. Patiënten zullen overlijden en er komen geen nieuwe arbeidsgerelateerde slachtoffers meer bij. Het gevaar van asbest is nu meer een sluipend en alomtegenwoordig gevaar, vertelt Nijhof: “Hoe weinig vezels er ook loslaten van een individueel dak, als je al die duizenden daken bij elkaar optelt, dan gaat het om enorme hoeveelheden.” Tauw-directeur Nijhof vergelijkt de asbestproblematiek met de bodemverontreinigingen door chemische wasserijen, verf-fabrieken en autosloperijen uit de jaren 90. “Toen hebben we ook als maatschappij besloten dat we dit een onaanvaardbare aantasting van ons milieu vonden. En hebben we met z’n allen de schouders onder bodemsanering gezet.”

Uiteindelijk kunnen we asbestsanering gaan ontwikkelen tot exportproduct

Fases in het programma

Vorig jaar werd er een recordhoeveelheid van 10 miljoen vierkante meter asbestdak verwijderd. Dat is heel wat, maar nog lang niet genoeg om de deadline van 2024 te halen. Want om in dat jaar vrij van asbestdaken te zijn, moet het tempo worden opgeschroefd naar ruim 16 miljoen vierkante meter per jaar. Het programmateam Versnelling sanering Asbestdaken brengt in opdracht van het ministerie in kaart op welke manier dit aantal gehaald kan worden. Het team werkt aan deze opdracht in verschillende fases. De eerste fase was een verkenning van de markt, de koplopers en best practices identificeren en het vormen van allianties van marktpartijen en overheden. “Treintjes”, noemt Waltman die. “Je ziet dat iedereen nu toch wel in een treintje stapt. De versnelling is nu wel echt ingezet.” De volgende fase is het ontwikkelen van waarde in de keten, zoals door het combineren van asbestsanering met dakisolatie, groene daken of pv-installaties. En ook het overwinnen van – veelal financiële – obstakels. Na deze fases zou het mooi zijn als het programmabureau zich ook nog op het asbestafval zou richten, zegt Waltman. Want met de juiste behandeling is van asbestafval nuttige grondstof te maken. “Ik zal niet zeggen dat de business case van asbestverwijdering uiteindelijk positief is te maken, maar in elk geval een stuk positiever dan nu.”

Koplopers bij de provincies

Als er naar de provincies wordt gekeken, dan zijn Overijssel en Limburg duidelijk koplopers, aldus Nijhof. “Waarom deze provincies? Dat heeft verschillende oorzaken. In Overijssel was bijvoorbeeld de asbestfabriek van Eternit gevestigd. Daar weten ze dus alles van de gevaren van asbest. En er zijn veel agrariërs in Overijssel. Het heeft daarnaast ook te maken met de persoonlijke inzet van individuen.” Mooi voorbeeld is de inzet van Daan Prevoo, gedeputeerde in Limburg, dat mede door zijn ambities werkt aan vier groot-schalige showcases waarbij in één keer honderden daken worden aangepakt. En waar wordt gewerkt aan ‘dakscans’, uitgebreide asbestinventarisaties en het ‘sluiten van de asbestketen’. Deze koploperspositie leidde ertoe dat deze twee provincies hun verhaal konden vertellen op de Nationale Asbest Conferentie, afgelopen najaar in Venlo en dat de Tweede Kamer de methodes van de provincies wil invoeren in heel Nederland. Er zijn inmiddels voldoende marktpartijen die hun maatschap-pelijke rol oppakken. Uiteraard spelen daarbij economische motieven van de betrokken partijen een grote rol, maar Nijhof en Waltman hebben er in ieder geval waardering voor dat ze dit doen. Waltman: “Een goed voorbeeld is Kingspan, dat de

Vorig jaar werd er een recordhoeveelheid van 10 miljoen vierkante meter asbestdak verwijderd. Beeld: SGS Search

asbestverwijdering combineert met het plaatsen van een nieuw, geïsoleerd dak.” Het isolatiematerialenbedrijf heeft hierbij een ‘totaalconcept’ uitgedokterd, waarbij het zorg-draagt voor de subsidies en zelfs de financiering, waardoor de dakeigenaar er zelf geen geld aan kwijt is. Het concept is vooral gericht op de agrarische sector, maar Kingspan heeft zich inmiddels ook gewend tot de woningbouw en utiliteit.

Asbestvezels kunnen op thermische of chemische manier worden geneutraliseerd. Beeld: SGS Search

Schuldsanering

In principe heeft Nijhof er geen bezwaar tegen dat dakeigena-ren de portemonnee moeten gaan trekken voor de sanering van hun dak. Dat hoort er nu eenmaal bij als je dergelijke dingen gaat verbieden. Maar ze ziet ook dat er bedrijven en vooral particulieren zijn, die saneringskosten van 10.000 à 15.000 euro eenvoudigweg niet kunnen ophoesten. “Je moet altijd nadenken over mensen die de draagkracht niet hebben, omdat dit uiteindelijk een maatschappelijk probleem is. Dan krijg je al snel een collectieve aanpak. Bij zo’n aanpak is het altijd de vraag of je alleen de technische oplossing collectiviert, of dat je ook financiële solidariteit regelt. Voor die één procent van de mensen die bijvoorbeeld in de schuldsanering zit en die echt de financiering zelf niet rond gaan krijgen.”

Je ziet dat iedereen nu toch wel in een treintje stapt

Een voorbeeld waar dit probleem speelt is Lelystad, een naoorlogse stad waar ruim duizend huishoudens onder een asbestdak wonen. In feite gaat het hier in veel gevallen om meerdere woningen, samen onder één groot asbestleidendak. Als een van deze woningeigenaren het geld niet heeft om te

saneren, of de kredietwaardigheid niet heeft om gebruik te maken van een stedelijke lening, dan kan niemand met sanering aan de slag. “En dat zou jammer zijn, omdat juist in Lelystad, bewoners zich bottom up zijn gaan organiseren om die sanering voor elkaar te krijgen”, zegt Nijhof. Op verzoek van Tweede Kamerleden Smaling (SP) en De Vries (PvdA) besloot de Tweede Kamer onlangs om ‘arrangementen te ontwikkelen’ die rekening houden ‘met draagkracht’. Het Kabinet moet voor 1 juli met suggesties hiervoor komen. Juist door ‘gevallen’ als Lelystad is Nijhof positief gestemd over 2024: “Ik heb goede hoop dat we het gaan halen.”

Kennis als exportproduct

Pas echt rond is het cirkeltje wanneer asbest niet meer als afval maar als grondstof wordt gezien, vinden Waltman en Nijhof. “Ons team gaat daar binnenkort vol op inzetten”, zegt Nijhof. “Het idee is dat als de asbestvezels op thermische of chemische manier worden geneutraliseerd, je dan prima bouwstenen hebt voor in de bouw.” Waltman: “Daar wordt volop mee geëxperi-menteerd. De eerste aanvragen om daar fabrieken voor te maken, lopen nu.” Voorbeeld is het bedrijf D-Nature, dat in Overijssel in 2018 operationeel wil zijn en waarvoor nu een MER-procedure wordt doorlopen. De bedoeling is dat deze fabriek op termijn een verwerkingscapaciteit krijgt van ongeveer 6 miljoen vierkante meter asbest per jaar. “Uiteindelijk kunnen we asbestsanering gaan ontwikkelen tot exportproduct. Waarom ook niet; we hebben hetzelfde gedaan met onze kennis over bodemsanering.”

Pas echt rond is het cirkeltje wanneer asbest niet meer als afval maar als grondstof wordt gezien. Beeld: SGS Search

Annemieke Nijhof (1966) is sinds 2013 directeur bij ingenieurs- en adviesbureau Tauw. Ze studeerde af in 1990 als chemisch technoloog aan de Universiteit Twente. Nijhof werkte eerst enkele jaren bij Tauw, waar ze onder meer projectleider Bodem was. In 1998 maakte ze de stap naar de Rijksoverheid, waar ze op verschil-lende ministeries functies vervulde. Zo was ze directeur-generaal Water bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu en Plaatsvervangend directeur van de directie Externe Veiligheid binnen het toenmalige ministerie van VROM. In 2012 keerde Nijhof terug bij Tauw. Ze is verder actief als bestuurder, toezichthouder en commissaris bij verschillende instellingen zoals waterbedrijf Evides, ARK Natuurontwikkeling en het KNMI. Bovendien is Nijhof ambassadeur en initiatiefnemer van het programma Versnelling sanering Asbestdaken.

Foto: Gerhard Witteveen

Udo Waltman (1978) werkt sinds 2005 bij SGS Search, eerst als bedrijfsdirecteur en sinds 2014 als algemeen directeur. SGS Search is een ingenieurs- en adviesbureau dat de gebouwde omgeving ‘inspecteert, analyseert en adviseert’. Waltman doorliep de Haarlem Business School en haalde daarna zijn masters bedrijfseconomie aan de Nyenrode Business Universiteit. Hij is veelvuldig spreker en voorzitter tijdens debatten en rondetafelbijeenkomsten. Sinds vorig jaar is hij ambassadeur bij het programma Versnelling sanering Asbestdaken. Hij focust daarbij op commercieel vastgoed en industrie.

